

AKTUALNO STANJE I RAZVOJNI UČINCI TURIZMA U DUBROVNIKU

Pejković, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:754909>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-02**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD
AKTUALNO STANJE I RAZVOJNI UČINCI
TURIZMA U DUBROVNIKU

Mentor:

prof. dr. sc. Ljudevit Pranić

Studentica:

Karla Pejković, 1143590

Split, srpanj, 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Cilj i svrha rada	1
1.2. Izvori podataka i metode istraživanja.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	2
2. TEORIJSKI PREGLED UČINAKA TURIZMA	3
2.1. Pojmovno određenje turizma.....	3
2.2. Učinci turizma	6
2.2.1. Ekonomski učinci turizma	6
2.2.2. Neekonomski učinci turizma	8
2. DUBROVNIK – OPĆE PRETPOSTAVKE RAZVOJA	11
3.1. Opći podaci o Dubrovniku	11
3.2. Povijesni razvoj Dubrovnika	12
3.3. Prirodni turistički resursi Dubrovnika	15
3.3.1. Klimatska obilježja Dubrovnika	15
3.3.2. Geomorfološka obilježja Dubrovnika	15
3.3.3. Hidrogeografska obilježja Dubrovnika	15
3.3.4. Pejzažna obilježja Dubrovnika	16
3.3.5. Biogeografska obilježja Dubrovnika	16
3.4. Antropogeni turistički resursi Dubrovnika.....	20
3.4.1. Kulturno – povijesni resursi Dubrovnika	20
3.4.2. Etno – socijalni resursi Dubrovnika	24
3.4.3. Umjetnički resursi Dubrovnika	25
3.4.4. Ambijentalni resursi Dubrovnika	25
3.4.5. Manifestacijski resursi Dubrovnika	25
3.5. Oblici turizma na području Dubrovnika.....	26
4. ANALIZA RAZVOJNIH UČINAKA TURIZMA U DUBROVNIKU.....	28
4.1. Statistički podaci turizma Dubrovnika	28
4.2. SWOT analiza turizma Dubrovnika	29
4.3. Razvojni problemi i potrebe u Dubrovniku.....	32
4.4. Društveni problemi Dubrovnika.....	34
4.5. Ekološki problemi Dubrovnika	34

4.6. Budućnost turizma u Dubrovniku	35
5. ZAKLJUČAK	37
LITERATURA	38
POPIS ILUSTRACIJA	41
SAŽETAK	42
SUMMARY	43

1. UVOD

1.1. Cilj i svrha rada

Jedan od najljepših mediteranskih gradova, ali i vodeće hrvatsko kongresno središte, Dubrovnik je svake godine domaćin niza međunarodnih i domaćih stručnih skupova. Uz izuzetne prirodne ljepote i očuvanost baštine, Dubrovnik je grad iznimno bogate turističke ponude. Grad hotela, prelijepe okolice, zavidnoga ekološkog standarda i turističke dorečenosti privlačan je u svako godišnje doba. U prošlosti je bio Grad-Republika, uz Veneciju jedan od najpoznatijih kulturno-gospodarskih središta na Mediteranu. U novijoj povijesti je središte suvremenih kulturnih i turističkih zbivanja: grad ljetnog festivala - međunarodne smotre vrhunskih dostignuća glazbeno-scenskog stvaralaštva, grad muzeja i galerija. Te vrijednosti stvorile su od Dubrovnika prostor koji pruža bogati izbor raznovrsnih doživljaja i uzbuđenja, ali i potpuni odmor u tihom, umirujućem okolišu blage mediteranske klime i prekrasnih primorskih pejzaža.

Cilj ovog rada je istražiti aktualno stanje i razvojne učinke turizma u Dubrovniku.

1.2. Izvori podataka i metode istraživanja

Ovaj završni rad je napravljen na temelju prikupljanja i analize sekundarnih izvora podataka. Sekundarni izvori podataka dostupni su znanstvenoj i stručnoj literaturi vezanoj uz aktualno stanje i razvojne učinke turizma u Dubrovniku.

Metode koje su korištene prilikom izrade rada su:

1. Metoda indukcije – sustavna primjena induktivnog načina zaključivanja kojim se putem analize pojedinačnih činjenica dolazi do općeg zaključka.
2. Metoda dedukcije – sustavna primjena deduktivnog načina zaključivanja u kojem se iz općeg suda izvode pojedinačni, posebni zaključci u radu.
3. Metoda analize – metoda u kojem se vrši raščlanjivanje složenih pojmova i zaključaka na jednostavnije dijelove i elemente.
4. Metoda sinteze – metoda u kojem se putem znanstvenog istraživanja putem sinteze vrši transformacija jednostavnih sudova u složenije.

5. Metoda generalizacije – metoda u kojoj je misaoni postupak uopćavanja putem kojeg se od posebnog pojma dolazi do općenitijeg.
6. Metoda klasifikacije – podjela općeg pojma na posebne pojmove.
7. Metoda deskripcije – metoda u kojoj se na jednostavan način opisuju činjenice, procesi i predmeti, bez znanstvenog tumačenja i objašnjavanja.
8. Metoda kompilacije – metoda u kojoj se preuzimaju rezultati tuđih opažanja, stavova i spoznaja.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Sadržaj i struktura rada koncipirani su u pet poglavlja. Prvo poglavlje govori o cilju i svrsi rada, izvorima podataka te strukturi rada. U drugom poglavlju prikazan je teorijski pregled učinaka turizma. Treće poglavlje govori o općim značajkama Dubrovnika i općim pretpostavkama razvoja navedenog područja. U četvrtom poglavlju izvršena je analiza razvojnih učinaka turizma u Dubrovniku. U petom poglavlju dan je zaključak rada. Na samom kraju rada nalazi se popis literature te popis ilustracija koje su prikazane u radu.

2. TEORIJSKI PREGLED UČINAKA TURIZMA

Turizam je pojava unutar slobodnog vremena, a najvažnije turističke potrebe su potrebe za odmaranjem, zabavom i novim aktivnostima u slobodnom vremenu. U turističkim potrebama sadržane su „iskonske potrebe” čovjeka urbanizirane sredine koje on ne može zadovoljiti u svakodnevnom životu i radu: potreba za prirodom, igrom u najširem smislu i potreba komuniciranja s drugim ljudima.

2.1. Pojmovno određenje turizma

Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova privredna djelatnost.¹

Zadovoljavanjem potreba ispunjavaju se funkcije turizma: odmor, razonoda i razvoj ličnosti kao suprotnost zamoru, dosadi i automatizmu svakodnevnog života.² „Bit turizma prema Cohenu je u promjeni u odnosu na rutinu, tj. u nečem sasvim drugačijem, čudnovatom, neobičnom i novom. Radi se o iskustvu koje nije uobičajeno u svakidašnjem životu putnika.”³

U trenutku kad je svaki subjekt obilježen svakodnevnim životom više nego ikada do sada, turizam nudi izlaz u „punjenju baterija”, jačanju zdravlja, opuštanju, uživanju, avanturi, to se odvija na putovanju i odmoru, odnosno u turizmu kao suvremenom megatrendu. U novije vrijeme došlo je do nestajanja čvrstih moralnih okvira koji su karakterizirali industrijsko doba, a čovjek se našao pred mnoštvom izazova koji traže njegov izbor. Izbor stvara samostalnu individuu, a individualnost je odlika postindustrijskog doba. Negativni aspekti mogućnosti izbora očituju se u osjećaju izgubljenosti i nesigurnosti. U takvom kompleksnom svijetu globalnih medija i brzih prometnih putova razvio se turizam. On igra važnu ulogu u globalnoj interakciji i komunikaciji koja pokreće mnoge pozitivne, ali i druge procese stvarajući okolinu koja kod pojedinca stvara osjećaj otuđenosti i potrebu za bijegom iz nje.⁴

---

¹ Pirjevec, B.: *Ekonomska obilježja turizma*, Golden marketing, Zagreb, 1998., str. 19,

² Ravkin, R.: *Sociološki aspekti turističke kulture*, Istarska naklada, Pula, 1983., str. 57.

³ Štifanić, M.: *Sociologija turizma*, Adamić, Rijeka, 2002., str. 26.

⁴ Ibidem., str. 28.

Premda je po svom postanku, svojim obilježjima i svojim utjecajima turizam specifičan sociološko-kulturni fenomen, ekonomskim funkcijama (turističkoj potrošnji) pridaje se daleko veća važnost i u znanosti i u praktičnoj politici razvoja turizma.⁵

Mnogi autori naglašavaju da klasifikacija raznih vrsta selektivnog turizma nije čvrsta ni konačna, nove se vrste javljaju s novim navikama i potrebama suvremenog čovjeka, porastom stupnja obrazovanja te stvaranjem novih turističkih potreba.⁶

U staro doba ljudi su putovali radi širenja spoznaja i otkrivanja sebe samih, na putovanja ih je tjerao pustolovni duh. Putovanja su bila potpuna i humana, bez iznimke propisana u svim religijama svijeta kako bi ljudi izgradili sami sebe. Kasnije je fenomen Grand Toura u Europi najviše nadahnjivalo oživljavanje tih prvotnih vrijednosti putovanja za osobni razvoj, edukaciju i međukulturno povezivanje.⁷ Da bismo mogli bolje razumjeti turizam danas, ali i predvidjeti turistička kretanja u budućnosti, valja nam se vratiti na njegove početke.

Prva etapa razvoja turizma od sredine 19. stoljeća do Prvoga svjetskog rata obilježena je preslojavanjem u turističkom prometu, pojavljuju se buržoaski i dokoličarski sloj i Thomas Cook osniva prvu putničku organizaciju, čime započinje proces prvih organiziranih putovanja.⁸ Cookovi su putnici, krajem 19. stoljeća, pripadnici društva u kojem je osnovna vrijednost stjecanje novca i osvajanje mjesta na ljestvici društvenog prestiža te su i turističke potrebe pripadnika tog društva podređene ovim ciljevima.⁹ To je vrijeme preobražaja smještajnih kapaciteta, pojave turističkih mjesta, orijentacije prema moru, utjecaja sporta i velikih priredbi, pojave turističkih vodiča, nastanka turističke inicijativne i receptivne organizacije te pojave državnih organa.

U drugoj etapi razvoja (između dva rata) turizam sve više postaje životna potreba i navika sve bogatijih slojeva. U njega se uključuju pripadnici raznih slojeva i klasa, dobiva ljetovališne oblike, radnici dobivaju određena socijalna prava (pravo na godišnji odmor, socijalizacija

---

⁵ Vlahović, D.: *Maritimna turistička Hrvatska*, Matica hrvatska, Split - Zagreb, 2003., str. 208.

⁶ Ravkin, R.: *Sociološki aspekti turističke kulture*, Istarska naklada, Pula, 1983., str. 164.

⁷ Franjić, R.: *Turizam budućnosti*, Ponuda kreativnosti i osjećaja, UT stručna revija za turizam, godina LVII broj 4, Zagreb, 2009., str. 40.

⁸ Jadrešić, V.: *Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i primjeni*, Zbornik istraživanja, Školska knjiga, Zagreb, 2001., str. 9.

⁹ Ravkin, R.: *Sociološki aspekti turističke kulture*, Istarska naklada, Pula, 1983., str. 57.

rada...), turizam dobiva sve izrazitiji sezonski karakter, nove organizacijske okvire, jača utjecaj organizatora putovanja i pojava novih vrsta turizma s tendencijom masovnosti.

U razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata turizam postaje životna potreba velikog dijela razvijenog čovječanstva, svi slojevi društva sudjeluju u turističkim kretanjima, nastupa era socijalnog turizma, „turizam za sve”, povećava se fond slobodnih financijskih sredstava i slobodnog vremena. Turizam od 1950. godine dobiva obilježje masovnog fenomena, postaje „bijela industrija”, „industrija odmora” i „privreda svih privreda”. To je vrijeme velikih društvenih i kulturno-civilizacijskih promjena i pomaka, te gospodarskih dostignuća koja se odražavaju na biće i organizaciju turizma. Turistička potražnja postaje sve individualiziranija i slojevitija, a turistička ponuda i „repcija” kruta, homogena i uniformirana.¹⁰

Sedamdesetih i osamdesetih godina nastupa razdoblje, iako još neuspješnog, prijelaza „kvantitete u kvalitetu” ukupne i pojedinačne turističke ponude, nastaju novi programi i nove vrste turizma. Nastupa vrijeme borbe i proturječja onog masovnog i uniformiranog u turizmu i njegove nužne kreacije, segmentacije i selektivnosti, vrijeme ekološkoga, kulturnoga i odgovornoga u turizmu.¹¹ U početku turizma dominantan motiv bile su prirodne atrakcije, uz koje su u pravilu nicali ugostiteljski objekti, sedamdesetih godina interes postaje tzv. turistička destinacija.¹²

„Postindustrijsko društvo, društvo je neslućenih mogućnosti, ali i društvo koje izaziva nesigurnost, stres i strah. Ono što se ističe jest novi odnos između života i rada, unutarne i vanjske povezanosti, te međusobne dinamične isprepletenosti ta dva područja. Novi odnosi između vremena pojedinca i vremena društva rađaju se zbog potrebe koja ne pripada više samo biološkoj reprodukciji sposobnosti proizvodnje, već i stvaranju nove psihološke ravnoteže, te sazrijevanju novih potreba, ali i brojnih izazova. Tom slikom postindustrijskog društva dominira ideja jednog rastućeg pokreta bez granica.”¹³

S jedne strane, u postojeće masovne i uniformirane vrste turizma unose se novi, kvalitetniji sadržaji, provodi se njihova adaptacija i oplemenjivanje, a s druge strane nastaju, rastu i

---

¹⁰ Jadrešić, V.: *Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i primjeni*, Zbornik istraživanja, Školska knjiga, Zagreb, 2001., str. 9.

¹¹ Ibidem., str. 10.

¹² Magaš, D.: *Razvoj hrvatskog turizma*, Konceptija dugoročnog razvoja, Adamić, Rijeka, 2000., str. 8

¹³ Štifanić, M.: *Sociologija turizma*, Adamić, Rijeka, 2002., str. 26.

razvijaju se – uz proces selekcije – nove vrste (podvrste, oblici i sadržaji) selektivnog turizma koji snagom svoje izvornosti, znakovitosti, raznolikosti i širine djelovanja daju nove kvalitete svjetskom turizmu. Prelaskom iz sfere kvantitete u kvalitetu, odnosno iz sfere masovnoga u selektivni turizam, bitno se povećavaju mogući pozitivni i bitno smanjuju svi mogući negativni elementi i efekti, što sve pridonosi višestrukim prednostima tog razvoja, i to glede socio-kulturoloških, prostorno-ekoloških i ekonomskih vrijednosti i razina.¹⁴

2.2. Učinci turizma

2.2.1. Ekonomski učinci turizma

Ekonomske učinci turizma podrazumijevaju djelovanje turizma na gospodarske ciljeve te ekonomske funkcije rezultiraju gospodarskim učincima. Kao temeljne ekonomske funkcije u turizmu ističe se multiplikativna funkcija s induciranim ekonomskim učincima, razvojna te konverzijska funkcija. Osim navedenog, u turizmu se javlja funkcija zapošljavanja te devizna funkcija.¹⁵

Multiplikativna funkcija turizma je funkcija koja opisuje snagu turizma u multipliciranju dohotka ostvarenog u inicijalnoj fazi realizacije turističke potrošnje.¹⁶ Inicijalna faza potrošnje obuhvaća trenutak kada turist podmiri račun za bilo koji proizvod ili uslugu povezanu sa turističkim putovanjem, odnosno boravkom u nekoj turističkoj destinaciji. Plaćanjem turističkih usluga turist utječe na niz međusobno povezanih gospodarskih djelatnosti. Turistički multiplikator objašnjava kako potrošnja turista utječe na gospodarske, ali i društvene djelatnosti. Ekonomski učinci na temelju multiplikacije novca su: izravni, neizravni i inducirani. Izravni učinci su prihodi koje ostvaruju poduzetnici prodajom turističkih usluga, dok su neizravni učinci primjerice troškovi poduzetnika koji su povezani sa oblikovanjem turističke usluge. Inducirani se učinci odnose na povećanje kupovne moći lokalne zajednice zahvaljujući turističkoj potrošnji na receptivnim područjima.¹⁷

Induktivna funkcija turizma je je funkcija koja se razvila se iz multiplikativne. Multiplikativni učinci turističke potrošnje mogu stvoriti potrebe za pokretanje nove i povećanje postojeće ponude u proizvodnji dobara i pružanju usluga te time doprinose

---

¹⁴ Jadrešić, V.: *Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i primjeni*, Zbornik istraživanja, Školska knjiga, Zagreb, 2001., str. 138.

¹⁵ Bartolucci, B.: *Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva*, Školska knjiga d.d., Zagreb, 2013., str. 37.

¹⁶ Učinci turizma, dostupno na: http://www.vsmi.hr/en/courses/course-materials/doc_download/4313-4-torta-ucinci-turizma.html, pristupljeno: 06.07.2017.

¹⁷ Bartolucci, B.: *Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva*, Školska knjiga d.d., Zagreb, 2013., str. 38.

intenzivnijem razvoju turističke ponude u određenoj destinaciji. Induktivna funkcija ovisi o porastu potražnje za određenom turističkom destinacijom te stupnju njezinog turističkog razvoja.

Konverzijska funkcija turizma je sposobnost turizma u pretvaranju negospodarskih resursa u gospodarske koji da nema turizma ili da nisu uključeni u ekonomske tokove ne bi ostvarivali prihode ili druge ekonomske učinke.¹⁸

Razvojna funkcija turizma ogleda se u sposobnosti turizma da doprinese razvoju slabije razvijenih područja koja raspolažu kvalitetnim resursima (prirodni i drugi resursi), što se ostvaruje redistribucijom dohotka namijenjenog turističkoj potrošnji kao i redistribuciji kapitala. Najveća turistički emitivna područja svijeta su ujedno i gospodarski najrazvijenija (veliki gradovi), s visokim stupnjem urbanizacije i gustoćom naseljenosti pa se turistička kretanja većinom odvijaju na slabije razvijenim, manje urbaniziranim područjima. Posljedica toga je redistribucija dohotka, odnosno kupovne moći na globalnoj razini.

Funkcija zapošljavanja jedna je od najvažnijih funkcija turizma. Turizam je radno intenzivna aktivnost. Razlikujemo izravno i neizravno zapošljavanje. Pod izravnim podrazumijevamo zapošljavanje u temeljnim turističkim djelatnostima koje čine turistički sustav kao što su ugostiteljstvo, promet, turističke agencije, dok se neizravno zapošljavanje odnosi na zapošljavanje u povezanim djelatnostima čije su aktivnosti usmjerene u manjoj ili većoj mjeri na razvoj turizma (vodoopskrba, građevinarstvo, usluge informatičke potpore, financijskog poslovanja i dr.).¹⁹

Funkcija uravnoteženja platne bilance je vrlo važna stabilizacijska funkcija turizma zbog toga što turizam svojim prihodima od inozemne potrošnje ublažava negativan učinak robne razmjene sa inozemstvom.²⁰

Izvozna funkcija turizma očituje se kada posjetitelji troše u Hrvatskoj, robu i usluge koje dobivaju, tj. njihova potrošnja dobiva izvozno obilježje. Ova funkcija dolazi do punog izražaja kada se turistima prodaju dobra koja su proizvedena u Hrvatskoj. Neke od prednosti izvoza putem turizma naspram robnog izvoza: nema troškova prijevoza u turizmu, gotovi

---

¹⁸ Ibidem., str. 44.

¹⁹ Ekonomske funkcije turizma, dostupno na: http://web.efzg.hr/dok/TUR/okesar//Web_Predavanje%208%20-%20Ekonomske%20funkcije%20turizma.pdf, pristupljeno: 06.07.2017.

²⁰ Ekonomske funkcije turizma, dostupno na: <https://www.scribd.com/document/289447177/P3-ekonomske-funkcije-turizma-pdf>, pristupljeno: 06.07.2017.

proizvodi u sklopu usluge dostižu višu cijenu nego u klasičnom izvozu, proizvodi i usluge se najčešće plaćaju odmah i u gotovini itd.

2.2.2. Neekonomski učinci turizma

Neekonomski (društveni) učinci turizma omogućuju turistima da zadovolje svoje rekreacijske potrebe, iz kojih onda proizlaze i odgovarajući turistički motivi, a izražavaju se učincima dominantno društvenog obilježja. Neekonomski učinci djeluju na turistu kao pojedinca, a s obzirom na masovnost turizma, i na društvo u cjelini. U povijesnom smislu, ovi učinci su se pod utjecajem istorodnih motiva pojavili prvi, pa se radi toga opravdano smatra da turizam ne može postojati bez neekonomskih motiva i učinaka.²¹ Ovdje treba napomenuti da termin „neekonomske funkcije“ vjerojatno nije adekvatno odabran, jer neke od navedenih neekonomskih funkcija u današnje vrijeme imaju značajne ekonomske efekte.

Zdravstvena funkcija turizma jedna je od najznačajnijih i najstarijih funkcija koja se svodi na medikamentozni utjecaj turizma na zdravlje i kondiciju ljudi. U pravilu, turizam djeluje kao preventiva, a ne kao kurativa. Drugim riječima, pomoću turizma stječe se i zadržava bolje zdravstveno stanje i opća kondicija čovjeka. Međutim, za neke bolesti preporučuje se i turistička kurativa, na bazi koje se razvija i posebna vrsta turizma – zdravstveni turizam. U tom smislu provodi se i liječenje u toplicama, na moru (talasoterapija), u planinama (šuma, čisti zrak i dr.) i sl. Objekti građeni za ovakve svrhe imaju pored potrebnih medicinskih uređaja i sva druga sredstva čisto turističkog karaktera (hoteli, restorani, sportski tereni, bazeni, glazba, šetališta i dr.). Zbog sve većeg onečišćavanja čovjekove okoline, može se predvidjeti i brži razvoj upravo ovakvog zdravstvenog turizma. Korištenje toplica u rekreativnom i kurativnom smislu bilo je poznato i u predturističkoj epohi, a naročito u antičko doba (stara Grčka i Rim). Zbog toga se zdravstvena funkcija može smatrati najstarijom funkcijom turizma. Prema tome, zdravstvena funkcija nije prisutna samo onda kad su zdravstveni razlozi osnovni motiv putovanja, nego i u svim vrstama turističkih kretanja. Takvo djelovanje zdravstvene funkcije ima snažan društveni karakter, koji se na inicijativnim područjima pretvara i u određene ekonomske rezultate, djelovanjem na povećanu radnu sposobnost (kad se radi o masovnom kretanju stanovništva) a time i na radne rezultate povećanom produktivnošću zaposlenih.²²

---

²¹ Galičić, V., Laškarin, M.: *Principi i praksa turizma i hotelijerstva*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2016., str. 82.

²² Ibidem., str. 83.

Osim zdravstvene, potrebno je spomenuti i kulturno – obrazovnu funkciju. Kulturno-obrazovna funkcija turizma Pod kulturom se može podrazumijevati skup osnovnih vrijednosti, percepcija, želja i ponašanja, koje član društva nauči od obitelji i ostalih važnih institucija. Kulturno-obrazovnu funkciju turizma, kao funkciju iz neekonomske sfere teško je izraziti konkretnim pokazateljima ili njezine učinke prikazati brojkama. Ona je zapravo nemjerljiva, ali se osjeća u svakom turističkom kretanju i ostavlja pozitivne (a može i negativne) tragove, na stanovništvo emitivnih i receptivnih područja. U prvom redu, svako putovanje predstavlja na određeni način susret s novim ljudima različite obrazovne razine i različitog životnog standarda, susret s novim stvarima i građevinama, prirodnim ljepotama i fenomenima s kulturnohistorijskom baštinom, raznim običajima, muzejima, galerijama, izložbama i dr. Na međunarodnom planu to je susret s drugim nacijama, nacionalnim kulturama, folklorom, melosom, običajima, privrednim dostignućima, društvenim uređenjima i dr. Svaka civilizacija, od najnerazvijenije, izvor je privlačnosti i zanimljivosti za turiste. Drugim riječima, svako putovanje na određeni način obogaćuje znanje čovjeka i ta nova saznanja duboko prodiru u njegovu svijest, šire njegov horizont i utječu na obogaćenje opće kulture svakog pojedinca koji se nađe u turističkom kretanju. Ako se ovdje uključi i posebno organizirana kvalitetna kulturna aktivnost, kao sadržaj kojim se planski ispunjava dio vremena turističkog boravka, čime se obogaćuje turistička ponuda, onda se kulturna doživljavanja povećavaju i obogaćuju s više vrijednim kulturnim sadržajima. To ovisi najčešće o kulturnoj razini ili razvijenosti sredine koja ponudu oblikuje, a u širem smislu o turističkoj kulturi i osposobljenosti cijelog stanovništva receptivnih područja.²³

Turizam kao djelatnost uvijek treba promatrati sa društvenog aspekta, jer je unutar te djelatnosti uvijek riječ o odnosu među ljudima, odnosno između skupina pa čak i naroda, kojim se ostvaruju društveni, odnosno sociološki ciljevi. Naime, sociologija je znanost o društvu u najširem smislu, o odnosima unutar društva te između pojedinaca i društva. Sociologija proučava stanje (činjenice) i kretanja (proces) u društvu, istražuje običaje, analizira strukture i institucije te njihov učinak na pojedinca i mogućnosti pojedinca da na njih utječe. Socijalna funkcija turizma pripada tzv. posrednim neekonomskim funkcijama (s političkom funkcijom). Ona pokazuje da turizam utječe na smanjenje socijalnih razlika između pojedinih ljudskih skupina, klasa, naroda ili rasa. Ljudi ne postaju turisti da bi se socijalno opredjeljivali ili izgrađivali, ali je vrlo često takvo opredjeljivanje posljedica turizma, bilo spontano, bilo na osnovu psiholoških ili organizacijskih priprema koje vrše

---

²³ Ibidem., str. 86.

drugi faktori. S aspekta podjele turizma prema ekonomskim efektima, socijalni turizam se razvija s ciljem da se u turistička kretanja uključe najširi slojevi stanovništva, i kojemu nije osnovni cilj da se ostvare maksimalni ekonomski rezultati. To je vrsta i oblik turizma u kojem sudjeluju osobe s ograničenim ekonomskim sredstvima ili s drugom vrstom ograničenja s obzirom na svoje zdravstveno stanje, dob ili obiteljske prilike, a sudjelovanje u turizmu omogućeno im je posebnim mjerama. Te se mjere u praksi svode na specifične objekte u kojima borave ti turisti, posebne popuste u cijenama za putovanje i boravak u turističkim područjima i različite druge slične mjere. Te mjere donose katkada državni organi, katkada posebne udruge ili neka treća strana.²⁴

Političko-ideološka funkcija turizma očituje se kroz nekoliko veoma snažnih djelovanja. Turizam djeluje pacifistički, tj. pridonosi širenju mira i razumijevanja među narodima. Konačno, poznato je da se turizma može jedino i razvijati u uvjetima mira. Hunziker smatra da je turizam „vrlo osjetljivi seizmograf, koji registrira sve potrese u odnosima između država“. Iz tih razloga, Organizacija ujedinjenih naroda proglasila je 1967. g. – godinom turizma pod jedinstvenom parolom „Turizam – putovnica mira“. Upoznajući svoju zemlju i njene ljude, turist stječe i snažno produbljuje patriotske osjećaje. To je naročito važno u odgoju mladih generacija. Razvojem nerazvijenih područja pomoću turizma postižu se pored ostalog i značajni politički efekti. Tu se prije svega misli na nivelaciju uvjeta privređivanja i stjecanja dohotka u okviru cijele zemlje te na bitno smanjivanje problema depopulacije (naročito otoka). Političko-ideološka funkcija, kao neekonomska funkcija turizma, ima svoje posebno značajno mjesto. Turizam omogućuje najneposrednije kontakte stanovništva s pojedinim zemljama, pruža mogućnost upoznavanja na licu mjesta, prošlosti i sadašnjosti raznih naroda i nacija, društvenih sustava, gospodarskih dostignuća, političkih uređenja, kulturnih bogatstava i dr.²⁵

---

²⁴ Ibidem., str. 91.

²⁵ Ibidem., str. 93.

2. DUBROVNIK – OPĆE PRETPOSTAVKE RAZVOJA

3.1. Opći podaci o Dubrovniku

Lijepih je krajeva mnogo na zemlji, ali Dubrovčani vjeruju da je njihov najljepši. Toplo južno podneblje, prozračno plavo nebo, smaragdno zelene i tamnoplave prebistre morske dubine na rubnom dodiru kamenih obala razlijevaju se po brojnim dragama i uvalicama, po pješčanim plažama i strmim hridinama okićenim najbujnijim ruhom mediteranske i suptropske flore. Pod blagim izrazito mediteranskim podnebljem, Dubrovnik se i usred zime kupa u moru sunca, rascvjetanih i zrelih naranči i limuna. Ima više od 250 sunčanih dana u godini, s prosječnom godišnjom temperaturom od 17°C, dok je prosječna temperatura u zimskim mjesecima 10°C, a ljetna prosječna temperatura oko 26°C. Prosječna je ljetna temperatura morske vode oko 21°C.²⁶ Sezona kupanja na otvorenim prostorima počinje već u travnju, ponekad i prije, i traje sve do kraja listopada, pa i kasnije, dok je u mnogim hotelima u natkrivenim bazenima kupanje moguće tijekom cijele godine.²⁷

Slika 1. Dubrovnik

Izvor: <http://www.olivari-travel.com/upload/DUB-DUBROVNIK-01w.jpg>

Dubrovnik i njegovo područje obuhvaćaju krajeve najjužnijeg dijela Republike Hrvatske i njezine pokrajine Dalmacije, od Neuma na zapadu, do Sutorine i Ponte Oštre na istoku. Sa

²⁶Klima Dubrovačkog područja, dostupno na: <http://www.dubrovnik.in/hr/klima.htm>, pristupljeno: 06.07.2017.

²⁷O Dubrovniku, dostupno na: <http://visitdubrovnik.hr/index.php/hr/26-uncategorised/cities-towns/569-about-dubrovnik-cro>, pristupljeno: 06.07.2017.

sjeverne strane ovo područje graniči sa Federacijom Bosne i Hercegovine, a s istočne s Republikom Crnom Gorom.²⁸

Ovaj izduženi, relativno uski, priobalno kopneni pojas u podnožju krških dinarskih ogranaka i nevisokih planina proširuje se na istoku u manje krško Konavosko polje, pa obuhvaća i planinu Sniježnicu s čitavom brdskom površinom i tu najdublje ulazi u kopneni dio. U drugom dijelu područja granična linija prema Hercegovini, a djelomično i prema Crnoj Gori, ide vrhovima brda i ponegdje dolazi na svega nekoliko stotina metara od mora (Duboka Ljuta). Grad Dubrovnik nalazi se pod zaštitom UNESCO-a.²⁹

3.2. Povijesni razvoj Dubrovnika

Povijesni razvoj Dubrovnika u kojem se gospodarstvo temeljilo na primorsko trgovačkoj djelatnosti ponajviše je uvjetovan iznimno povoljnim zemljopisnim smještajem.

Na ulasku u Jadransko more to je prva otocima zaštićena točka na pomorskom putu od istoka prema zapadu, a dolinom Neretve najbrže je povezan s unutrašnjošću. Novija arheološka istraživanja utvrdila su da je naselje na mjestu današnjeg grada postojalo u 6. stoljeću, a vjerojatno i prije. Širi se dolaskom Hrvata, nakon napuštanja antičkog Epidaura (današnji Cavtat) u 7. stoljeću.³⁰

Pojačani promet između istoka i zapada, za vrijeme i nakon križarskih ratova, potaknuli su u 12. i 13. stoljeću razvoj pomorsko-trgovačkih središta na Mediteranu i Jadranu, među njima i Dubrovnika. Oslobođanje od mletačkog utjecaja, koje je Dubrovnik ishodio Zadarskim mirom 1358., presudno je za njegov daljnji uspješan razvoj. Ostalim dalmatinskim gradovima to nije uspjelo pa su 1420. g. definitivno potpali pod vlast Mletačke Republike. Već tijekom 14. i u 15. stoljeću Dubrovnik je, uz Veneciju i Anconu, najznačajnije pomorsko-trgovačko središte na Jadranu. Ugovorima i kupnjom Dubrovčani proširuju svoj teritorij od Kleka na

---

²⁸ Dubrovnik, dostupno na: <https://www.croatia-yacht-charter.com/hr/jedrenjaci/dubrovnik/dubrovnik/>, pristupljeno: 06.07.2017.

²⁹ Dubrovnik, dostupno na: <http://www.kolarin-dubrovnik.com/dubrovnikhr.html>, pristupljeno: 06.07.2017.

³⁰ Dubrovnik, dostupno na: <http://www.atlantis-travel.eu/novosti/novost.php?id=59&lang=hr>, pristupljeno: 06.07.2017.

sjeveru do Sutorine na ulazu u Bokokotorski zaljev, zajedno s otocima Mljetom, Lastovom, Elafitima i Lokrumom.³¹

Tijekom 15. stoljeća je izgrađen državnopravni položaj Dubrovačke Republike, što je tada značilo samostalno biranje kneza i vijećnika, kovanje novca i državna zastava s likom sv. Vlaha, samostalno zakonodavstvo i pravo otvaranja konzulata u inozemstvu. Prema aristokratskom ustavu, temelj državne vlasti u 15. Stoljeću činilo je Veliko vijeće dubrovačke vlastele koje bira Vijeće umoljenih i Malo vijeće kao izvršni organ Velikog vijeća. Knez se birao svaki mjesec kao nominalni simbol vlasti.³²

Dubrovčani su već u 15. stoljeću dobro organizirali tranzitnu trgovinu s balkanskim zaleđem. Zbog sve jače osvajačke politike Turske na Balkanu, Dubrovačka Republika je 1525. prihvatila tursko pokroviteljstvo i plaćanje tributa, ali su od njih ishodili slobodu trgovanja po čitavom turskom carstvu, uz carinu od samo 2 %. Malena država, bez vlastite vojske, dovela je do savršenstva svoj obrambeni sustav vještom diplomatskom službom i razgranatom konzularnom djelatnošću. Ustrajavanje na neutralnosti u međunarodnim sukobima i pokroviteljstvu moćnih država, poglavito Španjolske i Vatikana, omogućuju joj očuvanje nezavisnosti. Jedini stalni konkurent i neprijatelj bila joj je Mletačka Republika.³³

Zlatno doba Dubrovačke Republike nastupa u 16. stoljeću kada sjaj i moć Mletačke Republike jenjava. Temelj prosperiteta čini pomorska trgovina. Dubrovačka trgovačka mornarica u 16. stoljeću svojom kvalitetom i brojem od 180 do 200 brodova dostiže svjetsku razinu. Grade se sve veći brodovi tipa galijuna, karaka i nava, koji poduzimaju sve duža i opasnija putovanja po cijelom Mediteranu, Crnom moru i oceanom do sjevernih luka Engleske i Njemačke, a plovili su i do Indije i Amerike. Dubrovčani postaju svjetski poznati i traženi prijevoznici tereta, s vrlo razgranatim pomorsko-trgovačkim poslovanjem.³⁴

Materijalno blagostanje, osjećaj sigurnosti i slobode, formiralo je kulturu življenja u

---

³¹ Kratka povijest Dubrovnika, dostupno na: http://www.tzdubrovnik.hr/get/kratka_povijest_dubrovnika/1601/kratka_povijest_dubrovnika.html#, pristupljeno: 06.07.2017.

³² Ibidem.

³³ Dubrovnik nekad, dostupno na: http://www.adriaticssailor.com/dubrovnik_nekad/sailing_adriatic/14/charter_portal/2914/303/hr, pristupljeno: 07.07.2017.

³⁴ Ibidem.

humanističkom duhu i potaklo kreativan stvaralački polet. Dubrovnik doseže blistave domete u svom urbanističkom i graditeljskom razvoju koji se zadržao do danas u književnosti i pjesništvu (Marin Držić, Ivan Gundulić), znanosti (Ruđer Bošković) i mnogim drugim vidovima umjetnosti i kulture.³⁵

Opća kriza pomorstva na Mediteranu u 17. stoljeću pogodila je i dubrovačku pomorsku trgovinu. Katastrofalni potres 1667. doveo je Dubrovačku Republiku u kritično razdoblje borbe za opstanak i političkog očuvanja nezavisnosti. 18. stoljeće donosi Dubrovniku priliku za gospodarskom obnovom u pomorskoj trgovini pod neutralnom zastavom i tako dočekuje Napoleonovo ukinuće Dubrovačke Republike 1808.³⁶

Bečkim kongresom 1815. dubrovačka regija je pripojena ostalom dijelu Dalmacije i Hrvatske i od tada dijele zajedničku političku sudbinu.³⁷

Nakon proglašenja neovisnosti Republike Hrvatske i srpske agresije na Hrvatsku, Dubrovnik je bio napadnut u listopadu 1991. neviđenom uništavajućom silom Srba i Crnogoraca, u nakani da čitav kraj osvoje i unište. Dubrovački kraj je bio okupiran i znatno porušen, a sam grad u osmomjesečnom potpunom okruženju više puta bombardiran i najbrutalnije razaran, posebno 6. prosinca 1991. g.³⁸

Danas je ratom oštećena spomenička baština Dubrovnika najvećim dijelom obnovljena. Hoteli, vrijedni sadržaji Dubrovačkog ljetnog festivala, kao i druga kulturna događanja, bitan su preduvjet za razvoj modernog turizma.

---

³⁵ Povijesni razvoj Dubrovnika, dostupno na: <http://www.poslovniturizam.com/destinacije/dubrovnik/2/>, pristupljeno: 07.07.2017.

³⁶ Kratka povijest Dubrovnika, dostupno na: http://www.tzdubrovnik.hr/get/kratka_povijest_dubrovnika/1601/kratka_povijest_dubrovnika.html#, pristupljeno: 06.07.2017.

³⁷ Dubrovnik, dostupno na: <http://www.adriatravel.me/index.php?page=dubrovnik-hrvatska>, pristupljeno: 07.07.2017.

³⁸ Vodič kroz Dubrovnik, dostupno na: <http://www.htz.hr/sites/default/files/2012-05/vodic2012-2416.pdf>, pristupljeno: 07.07.2017.

3.3. Prirodni turistički resursi Dubrovnika

3.3.1. Klimatska obilježja Dubrovnika

Područje Dubrovnika i okolice karakterizira mediteranska ili sredozemna klima. Na navedenom se području javljaju blage i vlažne zime te vruća i sparna ljeta. U prosjeku Dubrovnik i okolica imaju preko 2600 sunčanih sati, a prosječna godišnja količina oborina je 1250 mm.³⁹ Prosječna ljetna temperatura zraka je 27 °C. Tijekom ljeta najčešće puše maestral – vjetar koji je poznat kao glasnik dobrog vremena, dok tijekom zimskih mjeseci najčešće puše jugo i bura.⁴⁰

3.3.2. Geomorfološka obilježja Dubrovnika

Geomorfološka obilježja obuhvaćaju raznolikost reljefa i bogatstvo površinskih podzemnih oblika zemlje koji su nastali kao rezultat djelovanja endogenih pokreta i egzogenih modeliranja. Danas geomorfološka obilježja imaju značajnu ulogu kada je riječ o oblikovanju turizma, a također uvelike utječu na izgradnju receptivnih kapaciteta, te infrastrukture. Područje grada Dubrovnika nema geomorfoloških turističkih resursa, već su geomorfološki resursi vezani uz okolna mjesta u koje se često organiziraju izleti – npr. Konavosko polje.⁴¹

3.3.3. Hidrogeografska obilježja Dubrovnika

Hidrografska obilježja obuhvaćaju vodene resurse. Danas voda predstavlja glavni preduvjet za opstanak čovjeka, ali i flore i faune. Smatra se kako je danas područje uz vodu najpovoljnije područje za život ljudi i izgradnju naselja. Područje Dubrovnika posjeduje hidrogeografske resurse u vidu Jezera Mrtvo More. Mrtvo more je slankasto jezero čija je sjeveroistočna obala niska i pogodna za pristajanje malih čamaca dok je jugozapadna obala strma i nepristupačna. Na istočnoj obali otoka je mala lučica Portoć prilagođena prihvatu manjih izletničkih brodica, a na južnom dijelu se nalazi dvorac, napušteni benediktinski samostan.⁴²

---

³⁹ Položaj i klima, dostupno na: <http://www.dubrovnik-riviera.hr/hr/položaj-i-klima>, pristupljeno: 07.07.2017.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Krajobraz, dostupno na: <http://www.agroturizam-konavle.hr/hr/krajobraz>, pristupljeno: 07.07.2017.

⁴² Lokrum, dostupno na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Lokrum>, pristupljeno: 07.07.2017.

Slika 2. Mrtvo more

Izvor: <http://leksikon.muzej-marindrzic.eu/wp-content/uploads/2014/06/mrtvo-more.jpg>

3.3.4. Pejzažna obilježja Dubrovnika

Pejzaž u turizmu su različiti prirodni i antropogeni resursi određenog prostora. Pejzaž tvore tri geografska elementa: sastav tla i geomorfološki oblici, vegetacija te čovjek i njegov utjecaj na pejzaž. Ljudi su značajne površine u prirodi preinačili zbog svojih potreba, posebno kad je riječ o prostoru pogodnom za agrarnu valorizaciju i šumskim površinama. Prirodni se pejzaži mogu razvrstati u tri skupine: planinski, nizinski (pejzaži relativno niskog reljefa) i primorski (npr. Dubrovnik!).

3.3.5. Biogeografska obilježja Dubrovnika

Biljni i životinjski svijet ima posebno značenje za usmjeravanje turista i turističku valorizaciju nekog prostora. Iako u prirodi postoji tijesna veza između flore i faune, one se različito manifestiraju u turističkim kretanjima.⁴³

Od biljnih resursa svakako je potrebno spomenuti Arboretum Trsteno, botanički vrt na Lokrumu te park Gradac.

Arboretum Trsteno najstariji je arboretum u ovom dijelu svijeta. Arboretum je podignut od strane lokalne plemićke obitelji Gozze 15. stoljeća, koji je zatražio od brodskih kapetana da vraćaju sjeme i biljke s njihovih putovanja. Točan datum početka arboretuma nije poznat, ali

⁴³ Bilen M., Bučar K.: *Osnove turističke geografije*, Zagreb, 2001. Str. 34

je već postojao do 1492. kada je izgrađeno 15 m vodovoda za navodnjavanje arboretuma. Danas je arboretum u vlasništvu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 1948. godine. Arboretum ima vrlo posebno mjesto među starim dubrovačkim, dalmatinskim i mediteranskim parkovima.⁴⁴ Poznat je po povijesnim perivojima i po zbirci sredozemnih i egzotičnih biljaka. Zaštićen je kao spomenik vrtne arhitekture, prostire se na 28 hektara i objedinjuje nekoliko različitih cjelina: povijesni renesansni perivoj s ljetnikovcem, povijesni neoromantičarski perivoj iz 19./20. stoljeća, povijesni maslinik, te prirodnu vegetaciju šume hrasta medunca, alepskog bora i čempresa, vegetaciju makije i priobalne stijene. Arboretum je devastiran u Domovinskom ratu, ali je većinom obnovljen.⁴⁵

Slika 3. Arboretum Trsteno

Izvor:

[https://hr.wikipedia.org/wiki/Arboretum_Trsteno#/media/File:Arboretum_Trsteno_\(by_Pudel_ek\).JPG](https://hr.wikipedia.org/wiki/Arboretum_Trsteno#/media/File:Arboretum_Trsteno_(by_Pudel_ek).JPG)

Prve su lokrumske, korisne, vrtove posadili benediktinci u 11. stoljeću, a tada su započeli i s unošenjem nekih ukrasnih drvenastih vrsta. Prvo smišljeno unošenje egzota proveo je sredinom 19. stoljeća nadvojvoda Ferdinand Maksimilijan Habsburški koji je nastavio s njegovanjem povrtnjaka, maslinika i vinograda, ali je poduzeo i značajne zahvate u uređenju vrtova i puteva. Glasoviti botaničar Roberto Visiani posjetio je, također, u to doba Lokrum i zabilježio više od 90 introduciranih rodova biljaka. I danas se u makiji mogu naći ostatci

⁴⁴ Trsteno Arboretum, dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Trsteno_Arboretum, pristupljeno: 08.07.2017.

⁴⁵ Arboretum Trsteno, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Arboretum_Trsteno, pristupljeno: 08.07.2017.

nekih nasada. Takav bi način introdukcije u današnje doba bio neprihvatljiv zbog narušavanja prirodne vegetacije.⁴⁶

Na stoljetnoj tradiciji tadašnja Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti osnovala je 1959. botanički vrt namijenjen istraživanju unošenja i prilagodbe biljaka iz tropskih i suptropskih krajeva svijeta u našem podneblju, osobito onih značajnih za šumarstvo, hortikulturu i farmaciju. Biljke su uzgajane iz sjemena dobivenog razmjenom sa svjetskim botaničkim vrtovima. Pažnja je posvećena drveću i grmlju podrijetlom iz sličnih podneblja, kao što su središnji Čile, južna i istočna Australija, središnja i južna Kalifornija, te južna Afrika.⁴⁷

Plan botaničkog vrta izradio je ugledni dubrovački krajobrazni arhitekt gospodar dr. sc. Bruno Šišić. Vrt zauzima površinu od 2 ha, nedaleko lučice Portoč. Uz izložbenu površinu i staklenik, formirana su i pokusna polja, te vrt mediteranskih biljnih vrsta. Tijekom rata (1991. i 1992.) botanički vrt je izravno pogođen s pedesetak projektila koji su nanijeli štetu biljkama i pratećim objektima. Glavnina knjižnice i dokumentacije izgorjela je u požaru. Obnova vrta započeta je 1993. godine. Od 1960. godine vrt vodi dr. sc. Lav Rajevski. Rođen je 1910. u Izmailu (Besarabija). Bio je viši znanstveni suradnik u tadašnjem Biološkom institutu u Dubrovniku. Obnašao je dužnost voditelja Botaničkog odjela s ciljem stvaranja botaničkog vrta na Lokrumu, te proučavanja flore i vegetacije južnojadranskog primorja. Nastavio je, s ljubavlju, raditi i nakon umirovljenja 1985., sve do početka rata 1991. godine. Današnji botanički vrt plod je njegova dugogodišnjeg rada i entuzijazma.⁴⁸

Danas se na izložbenoj površini uzgaja se oko 500 vrsta, uglavnom drveća i grmlja, a u stakleniku oko 200 vrsta sukulenata (mesnatica). Mnoge introducirane vrste kojih nema na izložbenoj površini, rastu na nekadašnjim eksperimentalnim plohama koje se u novije doba oslobađaju dugogodišnje zapuštenosti.⁴⁹

---

⁴⁶Botanički vrt Lokrum, dostupno na: http://www.imp-du.com/index.php?action=botanicki_vrt_lokrum&lan=hr, pristupljeno: 08.07.2017.

⁴⁷Ibidem.

⁴⁸Ibidem.

⁴⁹Ibidem.

Slika 4. Botanički vrt Lokrum

Izvor: <https://image.dnevnik.hr/media/images/810x540/Aug2015/61108640.jpg>

Gradac je park u Dubrovniku uređen i otvoren 23. srpnja 1898. godine. Gradac je najveći i najpoznatiji dubrovački park. Prostire se na 1,7 ha. Iz dijela na samom ulazu pruža se odličan pogled na utvrdu Lovrijenac, Pile i staru jezgru, a s drugih mjesta u parku na samostan i kupalište Danče te na morsku pučinu.⁵⁰

Slika 5. Park Gradac

Izvor: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Gradac_\(Dubrovnik\)#/media/File:Park_Gradac.JPG](https://hr.wikipedia.org/wiki/Gradac_(Dubrovnik)#/media/File:Park_Gradac.JPG)

---

⁵⁰ Gradac – Dubrovnik, dostupno na: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Gradac_\(Dubrovnik\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Gradac_(Dubrovnik)), pristupljeno: 08.07.2017.

Bogatstvo divljači u šumama i riba u vodama na području Dubrovnika u turizmu stvara mogućnosti za sportsko – rekreativne i zabavne manifestacije, kao što su lov, ribolov, jahanje, fotosafari i sl.

3.4. Antropogeni turistički resursi Dubrovnika

3.4.1. Kulturno – povijesni resursi Dubrovnika

Kao kulturno – povijesni resursi Dubrovnika svakako se ističu Dubrovačke zidine, Knežev Dvor, palača Sponza, Dubrovačka katedrala te crkva Svetog Vlaha.

Rijetki su oni koje kompleks dubrovačkih zidina ostavlja ravnodušnima. Tvrđave, gradska vrata i moćni kameni štit koji se izdiže iznad obale i strmih klisura doista su impresivan prizor. Ne čudi stoga što se Dubrovnik smatra jednim od najljepših europskih, pa i svjetskih gradova i što ga svake godine 'opsjedaju' stotine tisuća turista, koje u njega žele zaviriti barem na nekoliko sati.⁵¹

Zidine su ukupno dugačke 1940 metara, a današnji opseg dobile su još u 13. stoljeću, iako su različite promjene i dogradnje trajale stotinama godina nakon toga. Ukupno obuhvaćaju čak 16 kula, tri utvrde (Bokar, Minčetu i sv. Ivana), šest bastiona itd. Iako nisu sastavni dio zidina, u gradski obrambeni sustav svakako spadaju još dvije tvrđave - Lovrijenac i Revelin.⁵² Zidine su prosječno debele između četiri i šest metara, no primjerice zidovi Lovrijenca debeli su i po 12 metara, dok je zid prema moru na nekim dijelovima širok svega metar i pol. Osim debelih zidova, napadače su tjerovali i topovima. Njihov je najpoznatiji graditelj bio Ivan Rabljanin, čija se lijevaonica nalazila u tvrđavi Revelin.⁵³

---

⁵¹ Dubrovačke gradske zidine, dostupno na: <http://www.putovnica.net/odredista/hrvatska/dubrovnik/sto-posjetiti-znamenitosti-u-dubrovniku/dubrovačke-gradske-zidine> , pristupljeno: 08.07.2017.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.

Slika 6. Dubrovačke zidine

Izvor: <http://turizam.biz/wp-content/uploads/2014/10/dubrovacke-zidine-0808.jpg>

Knežev dvor je palača gdje je stolovao knez koji se na tu dužnost birao svakih mjesec dana kako ne bi osjetio slast moći. Knez tijekom svojeg vladanja nije napuštao palaču osim u slučaju državnih i protokolarnih obaveza. Vrata od Pila i Ploča svaku su se večer podizala i zaključavala, a knez je tijekom noći čuvao ključeve koje je ujutro vraćao narodu. U prostoru Kneževa dvora nalazile su se dvorane za sjednice Velikog i Malog vijeća, oružarnica, zatvor, sudnica i barutana koja je čak dva put eksplodirala i prilično razrušila palaču koja je naposljetku obnovljena u baroknom stilu. Na ulazu u Knežev dvor stoji natpis: Obliti privatorum publica curate (Zaboravite privatno i brinite se za javno) što je pravi dokaz koliko je starim Dubrovčanima država bila važna.⁵⁴

Slika 7. Knežev dvor

Izvor: http://dubrovnikdigest.com/images/kne_ev_dvor_4.jpg

---

⁵⁴ Knežev dvor, dostupno na: <http://dubrovnikdigest.com/znamenitosti/knezev-dvor>, pristupljeno: 09.07.2017.

Palača Sponza ili Divona je gotičko-renesansna palača u Dubrovniku. Građena je od 1516. do 1521. godine. Gradili su je dubrovački majstor Paskoje Miličević i braća Andrijić s Korčule, od 1516. do 1520. godine.⁵⁵ Danas je u palači smješten Državni arhiv u Dubrovniku, koji čuva povijesnu građu Dubrovačke Republike s materijalima najstarije povijesti Dubrovnika i njegova područja od proteklih stoljeća do najnovijeg vremena. A i palača sama postala je na svoj način jedna od dragocjenijih dokumenata tog arhiva. Neoštećena u potresu, postojano je dočekala i naše vrijeme. Na trgu pred Sponzom svake se godine svečano otvara Dubrovačke ljetne igre. S terase iznad trijema ispred Sponze glumci odjeveni u kostime kneza i dubrovačke vlastele evociraju davna vremena kulturnih manifestacija i slobode Dubrovačke Republike. Danas se u palači Sponzi nalazi Spomen soba poginulim hrvatskim dubrovačkim braniteljima.⁵⁶

Dubrovačka katedrala posvećena je Uznesenju Blažene Djevice Marije na nebo (Velika Gospa). Sjedište je Dubrovačke biskupije. Nastala je na mjestu bizantske i romaničke katedrale, uništene u velikom potresu 1667. godine.⁵⁷ Unutrašnjost katedrale je raskošna. Iznad glavnog oltara nalazi se slika "Uznesenje Marijino" iz 16. stoljeća, koju potpisuje slavni talijanski slikar Tizian.⁵⁸ Jedinstveni oltar sv. Ivana Nepomuka izrađen je od ljubičastog mramora. U riznici katedrale čuvaju se mnogi zlatni i srebrni relikvijari, križevi, crkveno posuđe i slike talijanskih, flamanskih i hrvatskih slikara, među kojima je i slika "Bogorodica s djetetom" iz 16. stoljeća, nastala prema djelu slavnog talijanskog slikara Raffaella. U riznici je i relikvija glave sv. Vlaha iz 11.-12. stoljeća.⁵⁹

---

⁵⁵ Palača Sponza, dostupno na: <http://turizam.biz/2014/10/18/palaca-sponza/>, pristupljeno: 09.07.2017.

⁵⁶ Palača Sponza, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Pala%C4%8Da_Sponza, pristupljeno: 09.07.2017.

⁵⁷ Dubrovačka katedrala, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Dubrova%C4%8Dka_katedrala, pristupljeno: 09.07.2017.

⁵⁸ Katedrale posvećene Marijinu Uznesenju, dostupno na: <https://www.zupagajnice.hr/index.php/duhovnost/ponos-crkve-u-hrvata/375-katedrale-posvecene-marijinu-uznesenju>, pristupljeno: 09.07.2017.

⁵⁹ Dubrovačka katedrala, dostupno na: <http://turizam.biz/2014/10/18/dubrovačka-katedrala/>, pristupljeno: 09.07.2017.

Slika 8. Dubrovačka katedrala

Izvor: http://www.dubrovacka-biskupija.hr/portal/media/k2/items/cache/1d73e13563b8be946c0f00bab252d7ea_XL.jpg

Barokna crkva sv. Vlaha, zaštitnika grada Dubrovnika, sagrađena je na mjestu starije romaničke crkve (14. stoljeće), koja je preživjela veliki potres 1667. godine, ali je izgorjela u požaru 1706. godine. Crkva je oštećena u potresu godine 1979. godine, a u Domovinskom ratu (1991. - 1992.) oštećena je pogodcima, najjače na krovu i sjevernom pročelju.⁶⁰ Nova barokna crkva izgrađena je od 1706. do 1715. godine po nacrtima mletačkog graditelja Marina Gropellija. Crkva ima bogato ukrašeno pročelje s portalom, a ispred njega su široke stube. Središnji prostor crkve nadvišen je kupolom. Na glavnom mramornom oltaru nalazi se kip sv. Vlaha od pozlaćenog srebra, rad dubrovačkih majstora iz 15. stoljeća. U rukama drži maketu grada prije potresa 1667. godine. Kip je preživio i potres i požar u crkvi. Svake se godine 3. veljače u Dubrovniku slavi Festa Svetog Vlaha.⁶¹

---

⁶⁰ Crkve i samostani Dubrovnika, dostupno na: <https://sites.google.com/a/net.efzg.hr/https-sites-google-com-site-graddubrovnik5/kulturne-znamenitosti/crkveisamostani>, pristupljeno: 09.07.2017.

⁶¹ Crkva Sv. Vlaha u Dubrovniku, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Crkva_sv._Vlaha_u_Dubrovniku, pristupljeno: 10.07.2017.

Slika 9. Crkva Svetog Vlaha

Izvor:

https://hr.wikipedia.org/wiki/Crkva_sv._Vlaha_u_Dubrovniku#/media/File:Dubrovnik_DSC00127.JPG

3.4.2. Etno – socijalni resursi Dubrovnika

Etno – socijalni resursi su resursi koji daju identitet određenoj skupini ili naciji, a turistima se etno – socijalni resursi prezentiraju direktnim kontaktom na različitim mjestima i u brojnim situacijama. U etnosocijalne turističke resurse Dubrovnika mogu se ubrojiti Dubrovačke ljetne igre, narodne nošnje i materijalna kultura tog prostora.

Slika 10. Dubrovačke ljetne igre

Izvor: <http://www.radiodux.me/sites/default/files/2013/04-03-2014-otvorene-64.dubrovacke-ljetne-igre/fotouztext.jpg>

3.4.3. Umjetnički resursi Dubrovnika

U umjetničke resurse grada Dubrovnika spadaju brojni spomenici iz povijesti te iz kulturnog razvitka. To su svakako suvremena postignuća u brojnim područjima – glazbenoj, likovnoj, kazališnoj i drugoj umjetnosti. Umjetnički resursi su uglavnom dopunska ponuda u turizmu, osim u obliku manifestacija, kada djeluju samostalno na privlačenje turista.

Područje grada Dubrovnika njegovalo je graditeljstvo, skulpturu i slikarstvo. Dubrovnik je imao brojne velike slikare i domaće majstore koji su organizirali već u 15. Stoljeću brojne slikarske radionice.

Kao umjetničke resurse grada Dubrovnika svakako je potrebno spomenuti Kulturno – povijesni muzej, Pomorski muzej, Folklorni ansambl Lado i dr.

3.4.4. Ambijentalni resursi Dubrovnika

Ambijentalne resurse Dubrovnika čine manje ili veće prostorne cjeline koje je stvorio čovjek svojim radom ili umijećem, a koje po svom izgledu privlače turiste. Kao ambijentalni resursi Dubrovnika ističe se Stradun – Placa. Stradun je glavna ulica Dubrovnika.⁶² Ovaj naziv ulice je stanovita uvreda i za samu ulicu i za Dubrovčane. U prijevodu Stradun znači Uličetina, a taj naziv ulici su nadjenuli Mlečani. Stradun je najomiljenije šetalište svih Dubrovčana, osobito mladih, i turista iz svih krajeva svijeta.

3.4.5. Manifestacijski resursi Dubrovnika

Kulturne i druge manifestacije imaju edukativno – odgojnu funkciju, ali i značajno povećavaju stupanj atraktivnosti turističkog mjesta, regije ili zemlje u cjelini te obogaćuju sadržaj boravka i stvaraju mogućnosti za veću potrošnju turista. Manifestacije nisu osnovane radi turizma, ali turizam značajno utječe na njihov postanak, razvoj, vrijeme održavanja i kvalitetu.

Od manifestacijskih resursa svakako je potrebno spomenuti Festu svetog Vlahe, Dubrovačke ljetne igre, Libertas film festival i dr.

---

⁶² Stradun, dostupno na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Stradun>, pristupljeno: 10.07.2017.

3.5. Oblici turizma na području Dubrovnika

Na području Dubrovnika posebno se ističe razvitak sljedećih oblika turizma: kruzing turizam, zdravstveni turizam, nautički turizam, ruralni turizam te kongresni turizam.

Kada je riječ o kruzing turizmu, Dubrovnik raspolaže sa dvije lokacije za prihvat brodova na kružnim putovanjima. Okolica i sam grad Dubrovnik pružaju brojne mogućnosti za organizaciju izletničkih programa za putnike na kružnim putovanjima. U ponudi su između ostalog poludnevni izlet na Stari grad, cjelodnevni izlet na Elafitske otoke, Mljet i mnogi drugi. Postoje i određeni problemi kruzing turizma na području Dubrovnika. Jedan od problema je loša suradnja između privatnog sektora (turističke agencije, pomorske agencije i drugi kreatori ponude u destinaciji) i javnog sektora (institucije koje reguliraju i upravljaju resursima). Rješenje tog problema vidi se u osnivanju Dubrovačkog upravljačkog centra za kružna putovanja koji bi uključivao relevantne subjekte iz svih područja uključenih u kruzing turizam.⁶³

S ciljem uvrštavanja Dubrovnika na kartu važnih središta medicinskog i zdravstvenog turizma u dubrovačkoj Općoj bolnici djeluje Centar izvrsnosti za minimalno invazivne spinalne zahvate. U tom centru internacionalni tim liječnika koristi inovativne tehnike u medicini kojima pacijente u vrlo kratkom roku rješava svih problema s kralježnicom te kroničnih bolova vrata i leđa koristeći minimalno invazivne kirurške zahvate. U cilju proširivanja zdravstvenog turizma, ova bolnica uskoro očekuje potpisivanje ugovora o zdravstvenom zbrinjavanju putnika i posade s brodova na kružnim putovanjima.⁶⁴

Dubrovnik je odličan odabir za ljubitelje nautičkog turizma. Potražnja nautičara za Dubrovnikom kao nautičkom destinacijom je posljednjih godina naglo porasla. Turistima nautičarima se nudi usluga veza u marini sa svim pogodnostima, bilo da se moraju opskrbiti vodom, gorivom i namirnicama za nastavak plovidbe ili im je potreban neki od servisa. U dubrovačkoj marini moguće je osigurati i cjelogodišnji vez za nautičko plovilo. ACI marina Dubrovnik u Dubrovačkoj rijeci otvorena je tijekom cijele godine. Udaljena je od ulaza u

---

⁶³ Đurković, V.: Razvoj Dubrovnika kao luke ticanja u kruzing – turizmu i projekt razvoja luke Dubrovnik, Naše more, Vol. 54, 2007., str. 37.

⁶⁴ Medicinski i zdravstveni turizam, dostupno na: <http://www.croatia-medical-travel.com/Dubrovnik---Medicinski-i-zdravstveni-turizam>, pristupljeno: 11.07.2017.

luku Gruž oko 2 km te samo 6 km od stare gradske jezgre. Raspolaže s 450 vezova u moru i sa 110 mjesta za smještaj plovila na suhom. Također je odlično povezana redovitim autobusnim linijama sa centrom grada.⁶⁵

Sela dubrovačkog zaleđa, smještena na zelenim padinama mediteranskog raslinja, s pogledom na Jadransko more, u svojim kamenim kućicama, gumnima, crkvicama i konobama kriju bogatstvo tradicije i naslijeđa. Turisti mogu vidjeti tamošnje narodne nošnje, naučiti pjesme i plesove, ali i kušati jela pripravljena od domaće uzgojenih proizvoda, maslinovo ulje, jaja te upoznati domaće životinje koje su atrakcija za gradsku djecu. U nekima od dubrovačkih restorana pripremaju se međunarodna jela, a domaća jela pripremaju se pomoću plodova uzgojenih na ekološki očuvanoj zemlji, uz pomoć tikvica iz Župe dubrovačke, kupusa iz Konavala, začinskog bilja iz Dubrovačkog primorja, patlidžana i rajčica iz dubrovačke okolice. Gastronomska ponuda dubrovačkih restorana je prilagođena različitim zahtjevima gostiju, od kojih neki žele kušati izvornu, narodnu hranu, a neki najsvježiju morsku ribu iz Jadranskih dubina, školjke i ostale slične delicije.⁶⁶

Kongresni turizam jedan je od jačih oblika turizma na području Dubrovnika koji omogućuje produljenje sezone jer u proljetnom i jesenskom dijelu turističke godine Dubrovnik ugošćuje sudionike međunarodnih skupova i kongresa. Izvrsna ponuda za organizaciju kongresa i vrlo dugo iskustvo u ovom segmentu turističkog poslovanja čine ovaj grad najvažnijim kongresnim odredištem Hrvatske. Istraživanja posljednjih godina pokazuju da je Dubrovnik grad s najviše organiziranih kongresa, seminara i incentive – a u Hrvatskoj. Pokazatelji govore da su sudionici kongresa i organizatori uglavnom iz europskih zemalja. Dubrovnik se afirmirao kao vrhunski centar za kongrese od 150 do 700 sudionika, što ga svrstava u red najpoznatijih kongresnih gradova Europe. Dodatna atrakcija za sudionike skupova i kongresa je mogućnost organizacije poslovnih susreta u inspirativnim povijesnim prostorima, renesansnim palačama ili srednjovjekovnim tvrđavama.⁶⁷

---

⁶⁵ Dubrovnik za nautičare i goste, dostupno na: <http://exploringdalmatia.com/tag/dubrovnik-za-nauticare-i-goste/>, pristupljeno: 11.07.2017.

⁶⁶ Vodič kroz Dubrovnik, dostupno na: <http://www.htz.hr/sites/default/files/2012-05/vodic2012-2416.pdf>, pristupljeno: 07.07.2017.

⁶⁷ Kongresna ponuda, dostupno na: <http://www.poslovniturizam.com/destinacije/dubrovnik/2/kongresna-ponuda/>, pristupljeno: 12.07.2017.

4. ANALIZA RAZVOJNIH UČINAKA TURIZMA U DUBROVNIKU

4.1. Statistički podaci turizma Dubrovnika

Danas je u Dubrovniku intenzitet turističkog prometa iznimno snažan u razdoblju od ožujka do početka studenog. Iz godine u godinu raste broj inozemnih, ali i domaćih turista. Na raspolaganju su im različiti smještajni objekti, od hotela s najviše smještajnih kapaciteta do visokokvalitetnog smještaja kod privatnih iznajmljivača u sobama i apartmanima, vilama, marinama, omladinskom hostelu i u kampu. Dubrovnik je pretežito avio – destinacija, što znači da najveći broj turista dolazi zrakoplovima, od ožujka do studenog izravno iz gotovo pedeset europskih gradova. U strukturi posjetitelja danas su na prvom mjestu gosti iz Velike Britanije, nakon kojih slijede Francuzi, Španjolci i Nijemci, a bilježi se sve više turista iz Grčke, Turske i Skandinavije.

Deset gradova i općina s najvećim turističkim prometom						
GRAD/ OPĆINA	TURISTI (u 000)		INDEKS 2015./ 2014.	NOĆENJA (u 000)		INDEKS 2015./ 2014.
	2014.	2015.		2014.	2015.	
Zagreb	968	1.077,8	111,3	1.602	1.804	112,6
Dubrovnik	818	889,7	108,8	2.820	2.984	105,8
Rovinj	466	509,7	109,4	3.019	3.142	104,1
Split	381	487,5	128,0	1.046	1.340	128,1
Poreč	403	445,7	110,6	2.390	2.602	108,9
Opatija	390	411,7	105,6	1.136	1.220	107,4
Zadar	364	391,1	107,4	1.310	1.434	109,4
Umag	322	376,5	116,9	1.578	1.774	112,4
Medulin	277	323,3	116,7	1.911	2.139	111,9
Pula	263	282,7	107,5	1.363	1.442	105,8

Slika 11. Dubrovnik – turistički promet

Izvor: <http://www.mint.hr/UserDocsImages/TUB2015HR.pdf>

Dubrovnik iz godine u godinu bilježi sve veći turistički promet, pa je unatrag desetak godina uvršten u top 10 gradova i općina s najvećim turističkim prometom u Republici Hrvatskoj.

Na području Dubrovačko – neretvanske županije posluje 7 hotela koji su kategorizirani sa 2*, 34 hotela sa 3*, 24 hotela sa 4* i 15 hotela sa 5*. Kada je riječ o turističkim naseljima, ističu se dva turistička naselja sa 2*, te jedno turističko naselje sa 5*. Uz navedenom, na

navedenom prostoru posluju i kampovi. Jedan kamp kategoriziran je sa 1*, 5 kampova kategoriziran je sa 2*, šest kampova posjeduje 3* dok 5 kampova ima 4*.⁶⁸

Turistička odredišta Dubrovačko-neretvanske županije u prvoj polovici ove godine posjetilo je 297,2 tisuće turista, što je 10 posto manje nego u istom razdoblju prošle godine, dok je s 1,16 milijuna noćenja zabilježen pad za 4 posto. Prema podacima županijske Turističke zajednice, među turistima koji su u prvih šest ovogodišnjih mjeseci posjetili Dubrovačko-neretvansku županiju prevladavali su stranci, bilo ih je 253,4 tisuće ili oko 85 posto od ukupnog broja. Najviše ih je došlo iz Velike Britanije, Francuske i Njemačke. Domaćih je turista u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u prvih šest mjeseci ove godine bilo 43,8 tisuća, a oni su po brojnosti na trećem mjestu u toj županiji.

Većina ukupnih polugodišnjih noćenja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, više od 70 posto ili 825,4 tisuće ostvarena je u hotelskom smještaju, što je pad za 8 posto u odnosu na prvu polovicu prošle godine. Kod privatnih iznajmljivača zabilježen je pak porast noćenja za 11 posto s nešto malo više od 222 tisuće noćenja.

4.2. SWOT analiza turizma Dubrovnika

Tablica 1. SWOT analiza turizma Dubrovnika

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Povoljan geografski smještaj ✓ Jedinstvena politička i kulturna povijest ✓ Svjetski poznata spomenička baština (zaštićena UNESCO) ✓ Bogata kulturna baština ✓ Značajne povijesne znamenitosti (crkve, gradske zidine, tvrđave, muzeji) ✓ Očuvanost baštine ✓ Ladanjska arhitektura ✓ Metropolita kulture 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Razna povijesna događanja koja su uništavala prirodnu i ✓ kulturnu baštinu Grada ✓ Nedovoljno istražene domaće životinjske skupine ✓ Kidanje kontinuiteta dugotrajnog povijesnog razvoja ✓ Narušavanje naslijeđenih vrijednosti prošlosti ✓ Neiskorišteni potencijali obnovljivih izvora energije ✓ Kulturna baština nije valorizirana

⁶⁸ Ministarstvo turizma, dostupno na: <http://www.mint.hr/default.aspx?ID=2505>, pristupljeno: 13.07.2017.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Izuzetne prirodne ljepote ✓ Zavidan ekološki standard ✓ Povoljna mediteranska klima ✓ Privlačnost u svako godišnje doba ✓ Više sunčanih dana nego kišnih – ✓ Bogata geomorfološka obiljetja (otoci, hridi, grebeni, spilje) – ✓ Karakteristične biljne zajednice – ✓ Velika biološka raznolikost područja ✓ Ekosustavi s visokim stupnjem očuvanosti ✓ Toplo i čisto more ✓ Velik broj čistih prekrasnih plaža i hridi - uvršten među top pet destinacija sa najljepšim plažama na Mediteranu. 	<p>na zadovoljavajući način</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Otežano očuvanje osobito vrijednih predjela prirode netaknutima ✓ Visoka seizmičnost područja (MSC skala od 7,5 do 10 stupnjeva) ✓ Spor proces sanacije oštećenog krajolika ✓ Sušna ljeta ✓ Potrebni hidromelioracijski radovi ✓ Velik problem stvara odvodnja oborina ✓ Neizgrađena cjelokupna infrastruktura (odvodnja oborinska i fekalna, vodoopskrba, elektroopskrba, prometna infrastruktura) ✓ Preopterećenje elektroenergetskog sustava ✓ Nedostatna javna rasvjeta ✓ Nezadovoljavajuća zaštita podzemnih voda ✓ Opterećenje prometnica tijekom turističke sezone ✓ Gradnja kuća bez prostornih planova, urbanističkih uvjeta
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ✓ mogućnosti financiranja iz fondova EU-a, državnih programa i drugih izvora za pripremu i realizaciju projekata ✓ položaj Županije na jadransko-jonskom koridoru – mogućnosti za 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ starenje stanovništva i depopulacija ruralnih područja ✓ nemogućnost novog zapošljavanja (zabrana zapošljavanja) u društvenim djelatnostima ✓ brze promjene urbanih i ruralnih

<p>razvoj cestovnog i željezničkog prometa te razvoj linijskog trajektnog prijevoza u Luci Dubrovnik</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ definiran nacionalni okvir i alokacija sredstava iz fondova EU-a, mjere i programe RH ✓ mogućnosti za proširenje međunarodne suradnje i partnerstva ✓ promocija i poticanje zelenih radnih mjesta i niskokarbonskog razvoja ✓ promocija i poticanje zelenih radnih mjesta i niskokarbonskog razvoja 	<p>krajolika izazvanih zagađivanjem okoliša i prirode pritiscima investitora negativno utječu na baštinske vrijednosti</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ česte izmjene zakonskog okvira ✓ neusklađen sustav upravljanja i zaštite okoliša (zakonima i strategijama) ✓ manjkavost i/ili nedostatak nacionalnih javnih politika u nekim područjima od važnosti za lokalnu/regionalnu razinu i posebnosti pojedinih županija ✓ politički nestabilno međunarodno okruženje, pritisak vanjskih migracija iz drugih zemalja, globalna negativna gospodarska kretanja ✓ odlazak visokoobrazovnih ljudi (liječnici, inženjeri i dr.) u druge dijelove RH i inozemstvo ✓ prekogranični utjecaji na onečišćenje okoliša (npr. onečišćenje voda, mora, požari) ✓ zanemaren razvoj željezničke mreže; u nacionalnoj prometnoj strategiji (željeznički pravci od Splita prema jugu su izbačeni iz planova prometne cestovne, željezničke i pomorske infrastrukture)
---	--

Izvor: izrada autorice

4.3. Razvojni problemi i potrebe u Dubrovniku

Tablica 2. Razvojni problemi i potrebe u Dubrovniku

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Starenje ukupne populacije, a s tim povezan i pad rodosti u budućnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pitanje demografske revitalizacije i njezino razumijevanje treba postaviti u fokus političkog, društvenog i javnog interesa Županije te donijeti cjelovite mjere za njezinu provedbu
<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljna ulaganja u obrazovni sustav i obrazovanje stanovništva kao glavne pokretače županijskog razvoja, premda je obrazovna struktura povoljnija od državnog prosjeka. 	<ul style="list-style-type: none"> - Omogućiti dostizanje što višeg stupnja školovanja na otocima i osigurati kvalitetne prometne veze s kopnom za potrebe učenika i studenata
<ul style="list-style-type: none"> - Neadekvatna i nedostatna sportska infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> - Posebnim poticajima stimulirati uspješne sportske udruge te jačati njihovu ulogu boljom promocijom i informiranosti stanovništva, poglavito mladih. - Unaprijediti sportsku infrastrukturu te obogatiti postojeći sadržaj.
<ul style="list-style-type: none"> - Zaštita spomenika kulture u Županiji nije dovoljna s obzirom na količinu i raznovrsnost baštine. - Dio je objekata kulturne baštine zapušten. - Naglašena je devastacija obale s ozbiljnim kulturnim i ekološkim posljedicama. - Slaba primjena i provedba participativnog planiranja s većim 	<ul style="list-style-type: none"> - Provesti reviziju oštećenih objekata - Zaštititi od daljnjeg propadanja dio zapuštenih objekata kulturne baštine - Redovito održavati i obnavljati spomenike kulture, poglavito u povijesnoj jezgri Dubrovnika i kontaktnoj zoni povijesne jezgre, koje čine jedinstvenu cjelinu i kao

<p>sudjelovanjem građana u procesu planiranja i donošenja odluka.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pretjerana je koncentracija na sezonsku kulturnu ponudu što dovodi do velikog i pretjeranog korištenja kulturnih znamenitosti s obzirom na njihove kapacitete. 	<p>takve nalaze se pod zaštitom UNESCO-a</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zaustaviti devastacija obale - Izraditi krajobraznu osnovu uz poseban naglasak na povijesne krajolike te šire okruženje graditeljskih cjelina.
<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljna ponuda visokokvalitetnih objekata u turističkim naseljima i apartmanima. 	<ul style="list-style-type: none"> - Privlačiti investicije usmjerene na poboljšanje turističke ponude kampova i turističkih naselja i apartmana.
<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljno duga turistička sezona i nepostojanje sadržaja koji bi omogućili produživanje sezone na travanj, svibanj i listopad. 	<ul style="list-style-type: none"> - Inovirati razvijati specifične oblike turizma (seoski, gastro/eno, kulturni, zdravstveni, sportski, ribolovni i dr.) i diversificirati turističku ponudu.
<ul style="list-style-type: none"> - Turistička ponuda nedovoljno diversificirana i prilagođena zahtjevima modernih turista (posebice elitnih turista koji imaju tendenciju dolaska u Županiju). Nedovoljna povezanost turističkih proizvoda u ponudi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Povećati ulaganja u razvoj nautičkih luka i nautički turizam.
<ul style="list-style-type: none"> - Koncentracija turističke djelatnosti u ograničenom prostoru i vremenu stvara velik pritisak na okoliš kao glavni preduvjet razvoja turističke djelatnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> - Promovirati održiv razvoj turizma u skladu sa zaštitom okoliša i podizanjem njegove kvalitete (podržavati akcije za zaštitu okoliša, jačati ekološku svijest domaćeg stanovništva i turista).

Izvor: <http://www.edubrovnik.org/wp-content/uploads/2017/01/Z%CC%8CRS-DNZ.pdf>

4.4. Društveni problemi Dubrovnika

Dubrovnik je specifičan grad sa usko koncentriranim turističkim atrakcijama, a te atrakcije nalaze se u starom gradu koji je okružen dubrovačkim zidinama. U ljetnim mjesecima grad je prepun stacioniranih turista ali i onih koji dolaze na jednodnevan izlet. Svi oni obilaze starogradsku jezgru i onemogućuju normalan način života ljudima koji žive unutar zidina. Uplovljavanja velikih kruzera nikako ne pomažu u normalizaciji života a zna se dogoditi da u jednom danu dođe i po šest kruzera sa preko 15000 ljudi koji onda kreću u razgledavanje starog grada. Stvaraju se ogromne gužve te se na ulaz u stari grad zna čekati i po 15 minuta a u regulaciji pješačkog prometa ne rijetko pomaže i policija.

Uvjeti življenja u staroj jezgri veoma su loši zbog navala turista, buke, gužve, zbijenosti, visokih cijena u prodavaonicama i loše uređenih stanova. Stanovi su obično u veoma lošem stanju zbog svoje starosti. Neki ne posjeduju ni sanitarni čvor, a građevinski radovi čiji je cilj preuređenje i osuvremenjivanje veoma su skupi i teško je dobiti sve dopusnice jer je stara jezgra svjetska kulturno-povijesna baština pod zaštitom UNESCO a. Ti razlozi utječu na odluku o iznajmljivanju stanova ili čak njihovoj prodaji. Cijena kvadrata obnovljenog stana uz Straduna prodaju se i po 7 000 eura. Prosječnom građaninu svakako se isplati prodati nekretninu iz starog grada. On sa dobivenim novcem može kupiti mnogo veći stan ili kuću na periferiji grada i omogućiti si kvalitetniji i normalniji život. Najnoviji podaci govore kako u starom gradu živi još 1000 ljudi što je smanjenje od preko 75% u odnosu na početke turizma u Dubrovniku.⁶⁹ Dubrovnik se susreće s još jednim problemom. Zbog skupih uvjeta života sve se manje ljudi odlučuje na rad u državnim institucijama gdje su plaće znatno manje nego u turizmu. Primjer tog problema možemo naći u velikom priljevu policajaca iz Slavonije koji dolaze na rad u grad. Zbog prosječnih plaća koje se kreću oko 4500 kuna od kojih pola odlazi na najam stana tj smještaj grad je donio odluku o financiranju jednog obroka dnevno.

4.5. Ekološki problemi Dubrovnika

Kada je riječ o ekologiji, turizam donosi značajne ekološke probleme u gradu Dubrovniku. Svakako je potrebno spomenuti velika onečišćenja mora zbog kruzing turizma, devastaciju okoliša prilikom ljetne sezone kada u Dubrovniku boravi velik broj turista.

---

⁶⁹ Grad stari i odumire: Između zidina tek 1000 stanovnika, dostupno na: <http://www.dubrovniknet.hr/novost.php?id=12847#.WW0rfoTyjIV>, pristupljeno: 13.07.2017.

Pritisak na ekosustav postaje sve veći: potrošnja vode i energije često nadmašuje kapacitete proizvodnje i opskrbe; sakupljanje i prerada krutog otpada su nedostatni, a urbanizacija, izgradnja na obali i preoblikovanje prirodnih područja imaju snažan učinak na biološku raznolikost.

Drugi, važan izazov je razvijanje regionalnog plana za unapređenje gradskih usluga, regulaciju pritiska na tlo i smanjenje posljedica za prirodni okoliš. Urbani razvoj koji je turizam nametnuo ima nekoliko negativnih učinaka: degradaciju obalnih područja i eroziju tla, pretjeranu prekrivenost zemljanih površina i smanjenje raspoloživih obradivih površina. Sve je veća potreba za razvojem gradske infrastrukture za gospodarenje krutim otpadom zbog znatnog porasta gustoće stanovništva u turističkim destinacijama za vrijeme ljetnih mjeseci.

Zbog nedovoljnog ulaganja u sakupljanje, spremanje i obradu otpada dolazi do ozbiljnih problema s javnim zdravstvom i zagađenjem tla i pitke vode. Iz tog razloga potrebno je uvesti sortiranje i recikliranje otpada kako u privatnim domaćinstvima tako i u turističkim smještajnim objektima. Svi stručnjaci uključeni u turistički sektor (namještenici, poduzetnici, trgovci i izabrani predstavnici) moraju biti upućeni u ove probleme i prenijeti te informacije turistima. Također treba ustanoviti javna poduzeća za usluge recikliranja i uvesti bolji sustav za gospodarenje otpadom.

Vožnja brodom/čamcem i druge aktivnosti na vodi također doprinose gubitku biološke raznolikosti time što dovode do pogoršanja stanja morske flore i faune.

4.6. Budućnost turizma u Dubrovniku

Dubrovnik kao turistička destinacija ima svoje prednosti i nedostatke. U budućnosti će svakako Dubrovnik privlačiti svojom kulturnom baštinom. Osim bogate kulturne baštine, u Dubrovniku će u budućnosti svakako turisti posjećivati i turističke manifestacije.

U budućnosti će svakako Dubrovnik kako turistička destinacija morati razvijati pojedine oblike turizma kako bi ostao konkurentan na suvremenom turističkom tržištu. U budućnosti će svakako Dubrovnik trebati uložiti značajne napore u:

1. Otvaranje novih tržišta - podrazumijeva penetraciju na nova geografska tržišta i privlačenje novih tržišnih segmenata kupaca različitih demografskih i psihografskih

profila. Rast novih značajnih emitivnih tržišta, izrazita segmentacija tržišta, odnosno rast niza specifičnih segmenata kupaca baziranih na životnim stilovima, interesima i hobijima te, nadalje, razvoj informacijskih tehnologija koje omogućuju stalnu, globalnu, jeftinu i precizno ciljanu komunikaciju s potencijalnim kupcima kao i razvoj transportnih tehnologija pridonose značajnim mogućnostima širenja ciljnih tržišta.

2. Razvoj proizvoda - obuhvaća unapređenje postojećih i stvaranje novih proizvoda. Ovaj kontinuirani proces počiva ponajprije na prilagođavanju turističkih proizvoda potrebama i očekivanjima 'novog turista' koji je aktivan, informiran, izbirljiv i kritičan, koji želi biti sudionikom i teži vlastitom unapređenju i koji je, iznad svega, kupac životnih iskustava, doživljava i priča te, nadalje, na prilagođavanju ponude potrebama različitih ciljnih segmenata gostiju. Takvi trendovi u konačnici rezultiraju značajnim mogućnostima stvaranja sadržajno bogatog, kvalitativno unaprijeđenog te diverzificiranog proizvodnog portfelja.
3. Zauzimanje okolišno odgovorne pozicije - podrazumijeva proaktivan odnos prema očuvanju prostora, bioraznolikosti, prirodnih i društvenih resursa. Implementacija 'zelenih' koncepata na svim organizacijskim i razinama poslovanja otvara mogućnosti istinskog održivog razvoja turizma te sukladnog tržišnog pozicioniranja.
4. Razvoj novih komunikacijskih i prodajnih vještina - korištenje stalno rastućih mogućnosti i sve veće razine tržišne penetracije novih informacijskih tehnologija, preduvjet je povećane efikasnosti u dopiranju do postojećih, ali i novih ciljnih segmenata kupaca.
5. Razvoj novih i inovacija postojećih poslovnih i upravljačkih modela - umrežavanje razvojnih dionika (npr. klasteri) i strateško upravljanje na destinacijskoj razini preduvjet je povećanja efikasnosti privatnog i javnog sektora, ali i preduvjet rasta konkurentnosti.

5. ZAKLJUČAK

Dubrovnik je danas elitna destinacija koja je po svojim turističkim resursima prepoznata diljem cijelog svijeta. Prirodni i antropogeni turistički resursi značajno doprinose razvitku turizma Dubrovnika. Upravo iz toga razloga Dubrovnik svake godine ostvaruje sve značajnije turističke rezultate, a javljaju se i brojni ekonomski i neekonomski učinci turizma.

Ekonomski učinci turizma očituju se kroz multiplikativnu funkciju, induktivnu funkciju, konverzijsku i razvojnu funkciju, funkciju zapošljavanja te izvoznu i funkciju uravnoteženja platežne bilance. Neekonomski učinci turizma očituju se u učincima koji omogućuju turistima da zadovolje svoje rekreacijske potrebe, iz kojih onda proizlaze i odgovarajući turistički motivi, a izražavaju se učincima dominantno društvenog obilježja. Neekonomski učinci djeluju na turistu kao pojedinca, a s obzirom na masovnost turizma, i na društvo u cjelini. Kao neekonomski učinci se ističe zdravstvena funkcija, kulturno - obrazovna funkcija, socijalna funkcija, političko ideološka funkcija i dr.

No, svakako je neophodno spomenuti i lošu stranu turizma Dubrovnika kojeg tijekom ljetnih mjeseci posjećuje iznimno velik broj turista. Javljaju se brojni razvojni, društveni i ekološki problemi kao rezultat masovnog turizma. Zagađenje okoliša, devastacija kulturnih spomenika, onečišćenje mora te prevelik broj turista u ljetnim mjesecima predstavljaju značajne probleme na području Dubrovnika.

U budućnosti će svakako Dubrovnik morati razvijati turističku ponudu jer turisti postaju sve zahtjevniji, no pri tome treba voditi računa i o problemima koje turizam nosi. Na području grada Dubrovnika i okolice još uvijek postoje brojni neiskorišteni resursi i potencijali, posebno kada je riječ o razvitku selektivnih oblika turizma. No svakako je važno spomenuti kako je u daljnjem razvitku Dubrovnika kao elitne turističke destinacije potrebno voditi računa o održivom turizmu. cilj da se u budućnosti Dubrovnik razvija u vidu održivog turizma.

LITERATURA

1. Arboretum Trsteno, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Arboretum_Trsteno, pristupljeno: 08.07.2017.
2. Bartolucci, B.: *Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva*, Školska knjiga d.d., Zagreb, 2013.
3. Bilen M., Bučar K.: *Osnove turističke geografije*, Zagreb, 2001.
4. Botanički vrt Lokrum, dostupno na: http://www.imp-du.com/index.php?action=botanicki_vrt_lokrum&lan=hr, pristupljeno: 08.07.2017.
5. Crkva Sv. Vlaha u Dubrovniku, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Crkva_sv._Vlaha_u_Dubrovniku, pristupljeno: 10.07.2017.
6. Crkve i samostani Dubrovnika, dostupno na: <https://sites.google.com/a/net.efzg.hr/https-sites-google-com-site-graddubrovnik5/kulturne-znamenitosti/crkveisamostani>, pristupljeno: 09.07.2017.
7. Dubrovačka katedrala, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Dubrova%C4%8Dka_katedrala, pristupljeno: 09.07.2017.
8. Dubrovačka katedrala, dostupno na: <http://turizam.biz/2014/10/18/dubrovačka-katedrala/>, pristupljeno: 09.07.2017.
9. Dubrovačke gradske zidine, dostupno na: <http://www.putovnica.net/odredista/hrvatska/dubrovnik/sto-posjetiti-znamenitosti-u-dubrovniku/dubrovačke-gradske-zidine>, pristupljeno: 08.07.2017.
10. Dubrovnik, dostupno na: <https://www.croatia-yacht-charter.com/hr/jedrenjaci/dubrovnik/dubrovnik/>, pristupljeno: 06.07.2017.
11. Dubrovnik, dostupno na: <http://www.kolarin-dubrovnik.com/dubrovnikhr.html>, pristupljeno: 06.07.2017.
12. Dubrovnik, dostupno na: <http://www.atlantis-travel.eu/novosti/novost.php?id=59&lang=hr>, pristupljeno: 06.07.2017.
13. Dubrovnik, dostupno na: <http://www.adriatravel.me/index.php?page=dubrovnik-hrvatska>, pristupljeno: 07.07.2017.
14. Dubrovnik nekad, dostupno na: http://www.adriaticsailor.com/dubrovnik_nekad/sailing_adriatic/14/charter_portal/2914/303/hr, pristupljeno: 07.07.2017.
15. Đurković, V.: Razvoj Dubrovnika kao luke ticanja u kruzing – turizmu i projekt razvoja luke Dubrovnik, Naše more, Vol. 54, 2007.

16. Ekonomske funkcije turizma, dostupno na: http://web.efzg.hr/dok/TUR/okesar//Web_Predavanje%208%20-%20Ekonomske%20funkcije%20turizma.pdf, pristupljeno: 06.07.2017.
17. Ekonomske funkcije turizma, dostupno na: <https://www.scribd.com/document/289447177/P3-ekonomske-funkcije-turizma-pdf>, pristupljeno: 06.07.2017.
18. Franjić, R.: *Turizam budućnosti*, Ponuda kreativnosti i osjećaja, UT stručna revija za turizam, godina LVII broj 4, Zagreb, 2009.
19. Galičić, V., Laškarin, M.: *Principi i praksa turizma i hotelijerstva*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2016.
20. Gradac – Dubrovnik, dostupno na: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Gradac_\(Dubrovnik\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Gradac_(Dubrovnik)), pristupljeno: 08.07.2017.
21. Grad stari i odumire: Između zidina tek 1000 stanovnika, dostupno na: <http://www.dubrovniknet.hr/novost.php?id=12847#.WW0rfoTyjIV>, pristupljeno: 13.07.2017.
22. Jadrešić, V.: *Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i primjeni*, Zbornik istraživanja, Školska knjiga, Zagreb, 2001.
23. Katedrale posvećene Marijinu Uznesenju, dostupno na: <https://www.zupa-gajnice.hr/index.php/duhovnost/ponos-crkve-u-hrvata/375-katedrale-posvecene-marijinu-uznesenju>, pristupljeno: 09.07.2017.
24. Klima Dubrovačkog područja, dostupno na: <http://www.dubrovnik.in/hr/klima.htm>, pristupljeno: 06.07.2017.
25. Knežev dvor, dostupno na: <http://dubrovnikdigest.com/znamenitosti/knezev-dvor>, pristupljeno: 09.07.2017.
26. Kongresna ponuda, dostupno na: <http://www.poslovniturizam.com/destinacije/dubrovnik/2/kongresna-ponuda/>, pristupljeno: 12.07.2017.
27. Krajobraz, dostupno na: <http://www.agroturizam-konavle.hr/hr/krajobraz>, pristupljeno: 07.07.2017.
28. Kratka povijest Dubrovnika, dostupno na: http://www.tzdubrovnik.hr/get/kratka_povijest_dubrovnika/1601/kratka_povijest_dubrovnika.html#, pristupljeno: 06.07.2017.
29. Kratka povijest Dubrovnika, dostupno na: http://www.tzdubrovnik.hr/get/kratka_povijest_dubrovnika/1601/kratka_povijest_dubrovnika.html#, pristupljeno: 06.07.2017.

30. Lokrum, dostupno na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Lokrum>, pristupljeno: 07.07.2017.
31. Magaš, D.: *Razvoj hrvatskog turizma*, Konceptija dugoročnog razvoja, Adamić, Rijeka, 2000.
32. Medicinski i zdravstveni turizam, dostupno na: <http://www.croatia-medical-travel.com/Dubrovnik---Medicinski-i-zdravstveni-turizam>, pristupljeno: 11.07.2017.
33. Ministarstvo turizma, dostupno na: <http://www.mint.hr/default.aspx?ID=2505>, pristupljeno: 13.07.2017.
34. O Dubrovniku, dostupno na: <http://visitdubrovnik.hr/index.php/hr/26-uncategorised/cities-towns/569-about-dubrovnik-cro>, pristupljeno: 06.07.2017.
35. Palača Sponza, dostupno na: <http://turizam.biz/2014/10/18/palaca-sponza/>, pristupljeno: 09.07.2017.
36. Palača Sponza, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Pala%C4%8Da_Sponza, pristupljeno: 09.07.2017.
37. Pirjevec, B.: *Ekonomska obilježja turizma*, Golden marketing, Zagreb, 1998.
38. Položaj i klima, dostupno na: <http://www.dubrovnik-riviera.hr/hr/polozaj-i-klima>, pristupljeno: 07.07.2017.
39. Povijesni razvoj Dubrovnika, dostupno na: <http://www.poslovniturizam.com/destinacije/dubrovnik/2/>, pristupljeno: 07.07.2017.
40. Ravkin, R.: *Sociološki aspekti turističke kulture*, Istarska naklada, Pula, 1983.
41. Stradun, dostupno na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Stradun>, pristupljeno: 10.07.2017.
42. Štifanić, M.: *Sociologija turizma*, Adamić, Rijeka, 2002.
43. Trsteno Arboretum, dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Trsteno_Arboretum, pristupljeno: 08.07.2017.
44. Učinci turizma, dostupno na: http://www.vsmti.hr/en/courses/course-materials/doc_download/4313-4-torta-ucinci-turizma.html, pristupljeno: 06.07.2017.
45. Vlahović, D.: *Maritimna turistička Hrvatska*, Matica hrvatska, Split - Zagreb, 2003.
46. Vodič kroz Dubrovnik, dostupno na: <http://www.htz.hr/sites/default/files/2012-05/vodic2012-2416.pdf>, pristupljeno: 07.07.2017.
47. Dubrovnik za nautičare i goste, dostupno na: <http://exploringdalmatia.com/tag/dubrovnik-za-nauticare-i-goste/>, pristupljeno: 11.07.2017.

POPIS ILUSTRACIJA

POPIS SLIKA

Slika 1. Dubrovnik.....	11
Slika 2. Mrtvo more.....	16
Slika 3. Arboretum Trsteno.....	17
Slika 4. Botanički vrt Lokrum.....	19
Slika 5. Park Gradac.....	19
Slika 6. Dubrovačke zidine.....	21
Slika 7. Knežev dvor.....	21
Slika 8. Dubrovačka katedrala.....	23
Slika 9. Crkva Svetog Vlaha.....	24
Slika 10. Dubrovačke ljetne igre.....	24
Slika 11. Dubrovnik – turistički promet.....	28

POPIS TABLICA

Tablica 1. SWOT analiza turizma Dubrovnika.....	29
Tablica 2. Razvojni problemi i potrebe u Dubrovniku.....	32

SAŽETAK

Dubrovnik se smjestio na samom jugu Republike Hrvatske, a u svijetu je prepoznat kao elitna turistička destinacija koja posjeduje brojne turističke resurse. Koliko je Dubrovnik tražena i omiljena turistička destinacija, potvrđuje činjenica da je unatrag desetak godina Dubrovnik u top deset destinacija Republike Hrvatske kada je riječ o turističkom prometu.

Turizam na grad Dubrovnik stvara brojne ekonomske i neekonomske učinke. Toplo južno podneblje, prozračno plavo nebo, smaragdno zelene i tamnoplave prebistre morske dubine na rubnom dodiru kamenih obala razlijevaju se po brojnim dragama i uvalicama, po pješčanim plažama i strmim hridinama okićenim najbujnijim ruhom mediteranske i suptropske flore samo su neke od značajnih karakteristika za daljnji razvoj turizma u Dubrovniku. No, u budućnosti će svakako trebati raditi na razvoju svih značajki turističke ponude kako bi Dubrovnik ostao konkurentan na suvremenom turističkom tržištu.

Ključne riječi: Dubrovnik, turizam, razvoj, učinci

SUMMARY

Dubrovnik is situated in the south of the Croatian, and the world has been recognized as an elite tourist destination that has a number of tourist resources. How Dubrovnik requested and popular tourist destination, is confirmed by the fact that some ten years ago Dubrovnik in the top ten destinations in the Croatian when it comes to tourist traffic.

Tourism in the city of Dubrovnik creates numerous economic and non-economic effects. The warm, southern climate, the spacious blue sky, the emerald green and dark blue crystal clear sea depths touching the rocky shore and spilling into numerous coves and bays, the sandy beaches and steep reefs decorated with thick Mediterranean and subtropical flora are just some of the important characteristics for the further development Tourism in Dubrovnik. But in the future will definitely need to work on developing all the features tourist attractions to Dubrovnik to remain competitive in the modern tourist market.

Keywords: Dubrovnik, tourism, development, effects